

Câteva cugetări și referințe despre “Rugul ce arde și nu se mistuiește” – într-un dialog duhovnicesc cu Părintele Arhimandrit Clement Haralam de la Mănăstirea “Sfânta Maria” Techirghiol, județul Constanța...

Sfânta Fecioară Maria față de persoanele Sfintei Treimi este fiica Tatălui ceresc, mireasa Duhului Sfânt și maica Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, iar în raport cu lumea cerească și pământească este împărăteasa cerului și a pământului, a îngerilor și a oamenilor, sfânta sfinților și mijlocitoarea permanentă a oamenilor către Preasfânta Treime pentru mântuirea noastră. Despre rolul și locul Maicii Domnului în viața Bisericii ne vorbește Preacuviosul Părinte Arhimandrit Clement Haralam de la Mănăstirea “Sfânta Maria” Techirghiol - Constanța.

- Preacuvioase Părinte Arhimandrit Clement Haralam, nu există slujbă a Bisericii care să nu conțină rugăciuni adresate Maicii Domnului. Cum explicați dezvoltarea cultului Maicii Domnului în Tradiția Bisericii, deși în Scriptură prezența Sfintei Fecioare este una discretă?

- Sfântul Atanasie cel Mare, amintind de o sărbătoare închinată Maicii Domnului, care se ținea după Crăciun, spune că nu s-ar justifica aceasta dacă Fecioara Maria nu ar fi avut nici un rol în istoria mântuirii. Dumnezeu celor smeriți le dă har, iar Sfânta Fecioară Maria a primit atâta har ca nimeni altul pe pământ și în cer pentru că ea L-a născut pe Iisus Hristos pe pământ, dându-I trup din trupul său. Când s-a prezentat la Sfânta Elisabeta, rudenia sa, aceasta îi adresează un cuvânt de cinstire Sfintei Fecioare: “Binecuvântată ești tu între femei...” Apoi, și Fecioara Maria a adresat lui Dumnezeu un imn de preamărire. Acest imn se cântă la Utrenie în cadrul cântării a IX-a: “...că a căutat spre smerenia roabei Sale; că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile...” În Evanghelia care se citește la praznicele principale în cinstea Maicii Domnului, aflăm cum o femeie din mulțime o fericește pe mama Mântuitorului, care L-a născut și L-a alăptat, iar Domnul nostru Iisus Hristos răspunde întărind: “așa este”. La rândul Său, Domnul îi fericește și El pe “cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și îl păzesc” (Luca 11, 27-28), că așa ne-a învățat Maica Domnului la nunta din Cana Galileii: “Faceți orice vă va spune” El (Ioan 2, 5).

Cu toate că în Sfânta Scriptură a Noului Testament sunt puține relatări despre Maica Domnului, totuși sunt semnificative. Sfânta Tradiție ne transmite că la adormirea Maicii Domnului Apostolii s-au adunat în chip minunat, adică aduși pe norii cerului, din locurile unde propovăduiau Evanghelia. Iar pentru Apostolul Toma, care a venit ceva mai târziu, a fost deschis mormântul în mod special, ca să o vadă și el pe Născătoarea de Dumnezeu. Știm despre ceea ce s-a constatat că trupul Maicii Domnului a fost luat la cer de către Fiul ei. Ceea ce vreau să subliniez aici este faptul că cinstirea Maicii Domnului a intrat în atenția creștinilor chiar din vremea Apostolilor și s-a dezvoltat pe parcursul istoriei creștinismului ca o consecință a binefacerilor Maicii Domnului simțite în viața omenirii. Această cinstire, care i se datorează Maicii Domnului pentru că prin smerenie, curăție și ascultare L-a adus pe pământ pe Cuvântul cel veșnic născut din veci din Tatăl, a fost prezisă de însăși Maica Domnului și încuviințată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. În decursul istoriei Bisericii, Sfinții Părinți au rânduit cu atenție sărbătorile în cinstea Maicii Domnului din timpul anului bisericesc, dându-le o deosebită semnificație. La

începutul anului bisericesc, la 8 septembrie, sărbătorim Nașterea Maicii Domnului pentru că este Maica Vieții veșnice, cifra 8 simbolizând veacul viitor, veșnicia. Din troparul care se cântă la această sărbătoare aflăm că nașterea Sfintei Fecioare a vestit bucurie la toată lumea pentru că dintru Dânsa a răsărit Soarele dreptății, Iisus Hristos Dumnezeuul nostru. La sfârșitul anului bisericesc, în luna august, sărbătorim Adormirea Maicii Domnului. Fiind ultima lună a anului, anunță și sfârșitul veacului acestuia. Sărbătorile principale ale acestei luni formează icoana Judecării de Apoi: Schimbarea la Față se prăznuiește în ziua de 6 (august) pentru că în a șasea zi a fost făcut omul. Acest praznic ni-L înfățișează pe Iisus Hristos în slavă, arătând cum ar fi trebuit să strălucească Adam dacă nu ar fi greșit. Adormirea Maicii Domnului, din 15 august, ca cea mai bună mijlocitoare a noastră, fiind mamă a omenirii și icoană a Bisericii prin faptul că L-a născut pe Hristos Dumnezeu. Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, 29 august, ni-l arată pe cel mai mare om născut din femeie, cum îl mărturisește Iisus Hristos. Aceste trei praznice reprezintă icoana Judecării de Apoi. Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul stau de-a dreapta și de-a stânga Mântuitorului mijlocind pentru lume. Ei ocupă aceste două locuri de mare cinste pe care le-au râvnit cândva cei doi Apostoli frați, Iacob și Ioan, și nu le-au primit pentru că erau deja rezervate (Mat. 20, 20-23). Maica Domnului, prin rugăciune, a fost mijlocitoare pentru oameni în viața pământească și continuă această mijlocire în viața veșnică pentru că “mult pot rugăciunile Maicii pentru împlânzirea Stăpânului”. Locul de-a dreapta Mântuitorului Hristos dăruit ei de Tatăl Ceresc, așa cum arată Mântuitorul în Evangheile: “...se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu” (Mat. 20, 23), arată nu numai cinstea pe care o are Maica Domnului în Biserică, ci și rolul său de mijlocitoare către Preasfânta Treime. La Mănăstirea Vatopedu din Muntele Athos este o icoană veche în care este înfățișat Iisus Hristos pregătit să pedepsească o faptă necugetată din viața mănăstirii, iar Maica Domnului îl oprește pe Iisus Hristos să pronunțe pedeapsa ca să dea posibilitatea de pocăință celor care au greșit. Iată de ce Biserica Ortodoxă are multe sărbători în cinstea Maicii Domnului.

- Maica Domnului adună în persoana sa paradoxurile. Deși a născut Fiul, ea este invocată și ca prototip pentru viața monahală. De ce și cum a fost aleasă Maica Domnului protectoarea prin excelență a celor ce au îmbrățișat cinul monahal?

- Mântuitorul nu a fost căsătorit în viața pământească, El a fost feciorelnic, dar a trăit în familie. A participat ca invitat la nunta din Cana Galileii, și nu doar ca un invitat obișnuit, ci a ridicat căsătoria la rang de taină și a săvârșit prima minune. Maica Domnului nu a fost căsătorită, nu a cunoscut bărbat, iar logodirea sa cu dreptul Iosif a fost doar formală. Sfântul Ioan Damaschin (Dogmatica) spune că fecioria este de la început și a fost sădită în firea oamenilor de la început. Căsătoria a fost înființată după greșeala protopărinților pentru ca să nu se distrugă și să nu se desființeze neamul omenesc. Și Sfântul Apostol Pavel recomandă starea feciorelnică, dar ca să nu ardă prin anumite păcate, mai bine să se căsătorească (I Cor. 7). La Maica Domnului se regăsesc ambele stări. Ea este maică și fecioară. Ea este ocrotitoare deopotrivă și a familiei, dar și a monahilor. Ea este simbolul Bisericii și în Biserică sunt primiți toți cei botezați în numele Sfintei Treimi și care mărturisesc că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu Celui viu (Mat. 16, 16), sau cum spune Sfântul Pavel: un Domn, o credință, un Botez (Gal. 4, 5), fără deosebire de starea civilă. Maica Domnului a îndeplinit cu prisosință cele trei condiții ale vieții monahale, adică: ascultarea, curăția (fecioria) și sărăcia de bunăvoie. Ascultarea Maicii Domnului se observă în mod evident la momentul Bunei Vestiri când, cu multă

smerenie, a primit vestea că va fi Născătoare de Dumnezeu. Apoi, Arhanghelul Gavriil i-a detaliat cum va fi nașterea cea mai presus de fire, încheind cu cuvintele: "...la Dumnezeu nimic nu este cu neputință". Prin răspunsul dat solului ceresc: 'Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău', Maica Domnului a schimbat starea duhovnicească a lumii. Cu ascultarea ei a vindecat neascultarea noastră. Prin smerenia sa s-a înălțat la Dumnezeu, iar Cuvântul S-a smerit în fața omului, cum spune Sf. Ap. Pavel (Filipeni 2, 7). Prin nașterea lui Iisus Hristos, fecioria Maicii Domnului nu a fost afectată. Ea este pururea fecioară: înainte, în timpul nașterii și după naștere. Sfântul Arhanghel Gavriil îi arată Maicii Domnului cum va fi aceasta: "Duhul Sfânt se va pogorâ peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri..." (Luca 1, 35). Și așa a născut pe Unul-Născut (Unicul), nu pe primul născut (Mat. 1, 25). A născut pe Unul din Treime, pe Fiul cel născut din veci din Tatăl fără mamă și acum, în timp, la plinirea vremii, din mamă fără tată, de la Duhul Sfânt, cum mărturisim în Crez. Sărăcia materială în care a viețuit Maica Domnului se cunoaște din faptul că ea a fost orfană din fragedă vârstă, și apoi adoptată de dreptul Iosif, cu titlu de logodnă, spre ocrotire. Mântuitorul Însuși era numit fiul teslarului, iar într-o anumită situație spune că Fiul Omului nu are unde să își plece capul. Toate acestea ne dovedesc viața modestă în care au trăit Iisus Hristos și mama Sa, Sfânta Fecioară Maria.

- Preacuvioase Părinte Duhovnic, în istoria Bisericii din primul mileniu, în Răsărit, teotokia (calitatea de Născătoare de Dumnezeu a Maicii Domnului) a fost contestată. În al doilea mileniu, în schimb, Occidentul creștin a exagerat cultul acordat Fecioarei Maria. Care este raportarea corectă față de Maica lui Dumnezeu? Cum exprimă Sfinții Părinți cinstirea față de Maica Domnului?

- Sfânta Fecioară a născut în timp, la plinirea vremii, pe Cuvântul lui Dumnezeu, Cel născut din veci din Tatăl, fără mamă și de la Duhul Sfânt, cum se arată în Evanghelie (Luca 1, 35) și după cum mărturisim în Crez. Dacă a fost contestată calitatea de Născătoare de Dumnezeu a Maicii Domnului, s-a făcut din neștiință, dar după încheierea sinoadelor ecumenice sau locale privitoare la această problematică, cei care au înțeles au primit și au crezut că Maica Domnului este pururea fecioară și Născătoare de Dumnezeu. Cei care nu au primit și-au arătat, de fapt, necredința în cuvântul Arhanghelului Gavriil: "La Dumnezeu nimic nu este cu neputință" (Luca 1, 37), și aroganța. Aceștia sunt ereticii de atunci și protestanții, și neoprotestanții de astăzi. Catolicii au exagerat prin învățăturile proclamate la unele sinoade mai recente: Imaculata concepție (1858), Înălțarea cu trupul la cer prin puteri proprii (1954) și cum că Maica Domnului este co-mântuitoare (1965). Ori, noi știm că Mântuitorul Iisus Hristos este singurul Mântuitor. Maica Domnului este mijlocitoare și prin mijlocirile sale poate câte voiește. De aceea ne și rugăm: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu miluiește-ne și mântuiește-ne pe noi, cum se arată în Canoanele Maicii Domnului (Bogorodicina) ale Sfântului Ioan Damaschin. Ca și în alte probleme dogmatice, Ortodoxia ține calea de mijloc, nu extremele. Părinții Bisericii așa ne-au învățat, să mergem pe calea de mijloc, calea împărătească.

Așadar, cinstirea pe care Biserica Ortodoxă o acordă Maicii Domnului se numește supravenerare și este superioară cinstirii sfinților (venerare). Aceasta se reflectă foarte frumos și cuprinzător în rugăciunea "Cuvine-se cu adevărat...": "Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine cea cu adevărat, Născătoare de Dumnezeu te mărim". Așadar, în raport cu sfinții și îngerii, pe Maica Domnului o slăvim, iar în raport cu Sfânta Treime, o mărim.

- Preacuvioase Părinte Arhimandrit, care sunt cele mai sugestive nume pe care le-a primit Maica Domnului în invocările făcute către ea?

- Primii care au atribuit diferite nume Maicii Domnului au fost proorocii Vechiului Testament, care au proorocit despre Maica Domnului și lucrarea ei în viața lumii. Cel mai semnificativ nume este, după mine, cel dat de Proorocul Isaia (7, 14): “Iată Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel”, deci pe cât de simplu, pe atât de cuprinzător, dar și întrebător: Fecioara care naște. Aceasta l-a făcut pe dreptul Simeon să trăiască peste așteptări pentru a vedea împlinirea proorociei. Maica Domnului este numită cu multiple nume, după felul binefacerii în viața oamenilor și a Bisericii, în general.

Ele se pot găsi mai ales în Acatistul Bunei Vestiri și în rugăciunea de la sfârșitul acestui acatist, unde sunt enumerate multe din ele. De asemenea, în toate cântările, canoanele, rugăciunile și în oricare altă citire adresată Maicii Domnului putem afla unul sau mai multe nume referitoare la Sfânta Fecioară.

O cântare veche, care se cântă frecvent la praznicele Maicii Domnului, în Sfântul Munte Athos, numită “De demult proorocii”, reunește câteva nume folosite pentru Maica Domnului de proorocii Vechiului Testament: “năstrapă”, “toiag”, “tablă”, “sicriu”, “sfeșnic”, “masă”, “munte netăiat”, “cădelniță de aur”, “cort”, “ușă neumblată”, “palat”, “scară”, “scaun Împăratului”. De asemenea, o icoană care reprezintă pe Maica Domnului cu Pruncul, având de o parte și de alta prooroci și drepti ai Vechiului Testament, arată prefigurări ale Sfintei Fecioare Maria, numind-o: Moise – “rug ce arde și nu se mistuiește”; David – “chivot sfințit”; Ieremia – “Israelul cel nou”; Ghedeon – “lână plină de rouă”; Isaia – “clește purtător de cărbune”; Iacov – “scară pe care S-a coborât Dumnezeu”; Aaron – “toiag ce a odrăslit”; Solomon – “pat de aur”; Iezechiel – “ușă încuiată”; Avacum – “munte umbrit”; Daniel – “munte netăiat”; Zaharia – “sfeșnic”. Cu toate acestea, cel mai cunoscut nume pe care l-a primit Sfânta Fecioară Maria este: “Maica Domnului”.

Dacă la ortodocșii slavi numele cel mai cunoscut al Sfintei Fecioare este “Bogorodița” - Născătoarea de Dumnezeu, la greci, numele cel mai cunoscut este “Panaghia” - Preasfânta. La noi, românii, însă, numele cel mai des folosit și mai apropiat de sufletul nostru pentru Sfânta Fecioară este Maica Domnului. Parcă o simțim mai aproape pe Sfânta Fecioară când ne adresăm ei cu apelativul Maica sau Măicuța Domnului...

- Preacuvioase Părinte Clement, vă mulțumesc foarte mult pentru tot!...

- Doamne ajută!...

Stelian Gomboș